

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **J. M.**, bývajúceho v P., zastúpeného JUDr. O. L., advokátkou so sídlom v P., proti žalovanej **R.**, so sídlom v K., **o vyslovenie neplatnosti redukcie poistného**, vedenej na Okresnom súde Košice I pod sp. zn. 34 C 22/2007, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach zo 7. marca 2012 sp. zn. 1 Co 168/2011, takto

r o z h o d o l :

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Košiciach zo 7. marca 2012 sp. zn. 1 Co 168/2011 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Košice I rozsudkom z 24. februára 2010 č.k. 34 C 22/2007-276 v spojení s opravným uznesením z 15. apríla 2011 č.k. 34 C 22/2007-324 rozhodol, že redukcia poistných súm vykonaná žalovanou ku dňu 21.8.2006, týkajúca sa poistnej zmluvy č. X. zo dňa 5.3.1997 uzavretej medzi J. M., nar. X., bytom v P. a žalovanou R. (pôvodne P.) so sídlom v K., ktorou žalovaná znížila poistnú sumu pre prípad smrti z dohodnutej sumy 100 000 Sk na sumu 32 544 Sk a pre prípad dožitia z dohodnutej sumy 174 600 Sk na sumu 32 544 Sk je neplatná. Žalovanú zaviazal obnoviť finančné parametre poistnej zmluvy č. X. zo dňa 5.3.1997, a to poistnú sumu pre prípad smrti na sumu 3 319,39 Eur (100 000 Sk) a pre prípad dožitia na 5 795,65 Eur (174 600 Sk). Žalovanú zaviazal nahradiť trovy štátu v sume 23,44 Eur do troch dní odo dňa právoplatnosti rozsudku. Súd prvého stupňa v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že žalobca podal žalobu na určenie, že redukcia poistnej zmluvy číslo: X. uzavretej dňa 5.3.1997 medzi žalobcom a žalovanou je neplatná a finančné parametre predmetnej poistnej zmluvy sa obnovujú v plnom rozsahu, a to: poistná suma pre prípad smrti na sumu 100 000 Sk a poistná suma pre prípad dožitia na sumu 174 600 Sk.

Žalobca svoj žalobný nárok odôvodnil tým, že dňa 5.3.1997 uzavrel so žalovanou poistnú zmluvu typu U. číslo: X.. Poistenie bolo dohodnuté na dobu 20 rokov, so začiatkom poistenia 6.3.1997 a s koncom poistenia 6.3.2017. Doba platenia poistného bola dohodnutá na 15 rokov, spôsob platenia poistného bol dohodnutý mesačne formou prevodu z osobného účtu a výška poistného bola dohodnutá v sume 485 Sk mesačne. Výška poistnej sumy pre prípad smrti bola dohodnutá na sumu 100 000 Sk a pre prípad dožitia na sumu 174 600 Sk. Na základe vykonaného dokazovania súd prvého stupňa dospel k záveru, že v prejednávanej veci sa nejedná o žalobu na určenie právnej skutočnosti, u ktorej právny záujem vyplýva z právneho predpisu, ale o žalobu podľa § 80 písm. c/ O.s.p., a skonštatoval, že nalievavý právny záujem na strane žalobcu mal preukázaný tým, že bez prípadného určenia neplatnosti redukcie právne postavenie žalobcu ako poistenca vo vzťahu k pôvodnej zmluve a z nej vyplývajúceho plnenia čo do výšky poistného plnenia by bolo ohrozené, resp. neisté. Právna úprava redukcie poistnej sumy je v súčasnosti plne ponechaná právnej úprave obsiahnutej v poistných podmienkach. Občiansky zákonník túto problematiku neupravuje. Preto je nevyhnutné pri uzatváraní poistnej zmluvy dbať na to, aby boli podmienky, za ktorých vznikne poisťiteľovi právo na redukcii poistnej sumy, redukcii dôchodku, redukcii poistnej doby vymedzené dostatočne presne a zrozumiteľne. Poukázal, že aj napriek tomu, že žalobca sa ocitol v omeškaní s platením ďalšieho poistného už za obdobie od 6.4. do 6.5.1997, žalovaná mu oznámila, že pristúpil k redukcii poistnej sumy až listom zo dňa 10.8.2006 a následne ešte raz listom zo dňa 19.9.2006, pričom k redukcii malo dôjsť k 21.8.2006. Žalovaná si deň, kedy dochádza k redukcii poistnej sumy, vykladala tak, že je to jej právo, ktoré môže využiť kedykoľvek, pretože z právneho hľadiska sa jedná o vopred dohodnutú zmenu v obsahu poistnej zmluvy, nie o zánik poistenia. V prejednávanej veci vznikla pochybnosť o obsahu čl. 9 ods. 1 a 2 VPP, čo je potrebné považovať za zaplatenie poistného „v plnej výške v lehote stanovenej OZ“ a či redukcia poistnej sumy „nastáva automaticky“, t.j. okamihom prvého nezaplatenia ďalšieho poistného alebo je to právo poisťovateľa, ktoré môže ale aj nemusí využiť. Za tejto situácie je spravodlivé, aby výklad nejasných ustanovení poistných podmienok – čl. 9 ods. 2 VPP šiel na ťarchu poisťovateľa, ktorý ich sám formuloval. Uvedený výklad podľa názoru súdu nijako nepopiera právo poisťovateľa dosahovať zisk, pokiaľ tak činí spôsobom, ktorý je pre klienta predvídateľný a rešpektuje účel poistnej zmluvy, t.j. úplatné prenesenie rizika z poisteného na poisťovateľa. Nárok žalobcu na určenie, že redukcia poistných súm je neplatná, je dôvodný, pretože tento právny úkon žalovanej, ktorým jednostranne zmenila dohodnuté podmienky v poistnej zmluve je podľa ust. § 37 ods. 1 OZ neurčitý a nezrozumiteľný, podľa ust. § 39 OZ je v rozpore

s dobrými mravmi a podľa ust. § 53 ods. 1 OZ nebol vopred individuálne dojednaný a preto je neplatný. Súčasne zaviazal žalovanú na obnovenie finančných parametrov poisťnej zmluvy platných k momentu pred redukciou.

Krajský súd v Košiciach na odvolanie žalovanej rozsudkom zo 7. marca 2012 sp. zn. 1 Co 168/2011 zmenil rozsudok súdu prvého stupňa v spojení s opravným uznesením zo dňa 15.4.2011 tak, že žalobu zamietol. Žalobcu zaviazal nahradiť žalovanej trovy konania v sume 608,95 Eur a tie zaplatiť advokátovi JUDr. J. T. do 3 dní od právoplatnosti rozsudku. Odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že sa stotožnil s názorom odvolateľky v tom, že súd prvého stupňa vec nesprávne právne posúdil, ak vychádzal z právneho názoru, že v prejednávanej veci sa nejedná o žalobu na určenie právnej skutočnosti a teda, že k redukcii poisťných súm došlo na základe právneho úkonu žalovanej, v dôsledku čoho na zistený skutkový stav aplikoval nesprávnu právnu normu – ust. § 80 písm. c/ O.s.p. Za nesprávny považoval odvolací súd aj názor vyslovený súdom prvého stupňa v odôvodnení napadnutého rozsudku ohľadom skutočnosti, že ust. článku 9 ods. 2 VPP je nejasné a teda, že v konaní vznikla pochybnosť o obsahu tohto článku, čo je potrebné považovať za zaplatenie poisťného „v plnej výške v lehote stanovenej Občianskym zákonníkom“ a či redukcia poisťnej sumy „nastáva automaticky“, t.j. okamihom prvého nezaplatenia ďalšieho poisťného, alebo je to právo poisťovateľa, ktoré môže ale aj nemusí využiť. Krajský súd v rozhodnutí uviedol, že redukcia poisťných súm bola účastníkmi vopred dohodnutá, nedošlo k nej na základe jednostranného právneho úkonu žalovanej, preto samotnú redukciu nemožno považovať za právny úkon. Podľa odvolacieho súdu je redukcia poisťných súm právnu skutočnosťou, ktorá nastala márnym uplynutím lehoty na zaplatenie poisťného.

Proti tomuto rozhodnutiu odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca. Navrhol, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu podľa § 243b ods. 2 O.s.p. zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a zároveň navrhol, aby dovolací súd odložil vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia. Prípustnosť dovolania odôvodnil ustanovením § 238 ods. 1 O.s.p. a jeho dôvodnosť na základe skutočnosti, že rozhodnutie odvolacieho súdu vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Ďalej v podanom dovolaní namietal, že odvolací súd v rámci rozhodovania o opravnom prostriedku rozhodoval v nesprávnom zložení senátu (§ 237 písm. g/ O.s.p.) a zároveň rozhodoval nad rámec podaného odvolania voči rozsudku okresného súdu. Podľa názoru dovolateľa existencia naliehavého právneho

záujmu je daná aj vtedy, ak sa v prípade úspechu takejto určovacej žaloby môže niečo na právnom postavení navrhovateľa zmeniť alebo tým niečo pre toto postavenie dosiahnuť a toto dosiahnutie alebo zmenu predchádza neistota a ohrozenie.

Žalovaná sa k podanému dovolaniu nevyjadrila.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), ktorý je zastúpený advokátom, skúmal najskôr, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním (§ 238 ods. 1 O.s.p.) a bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) dospel k záveru, že dovolanie žalobcu smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému je prípustné.

V zmysle § 238 ods. 1 O.s.p. je dovolanie prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej alebo rozsudok, v ktorom sa odvolací súd odchyľil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci (§ 238 ods. 2 O.s.p.). Dovolanie je prípustné aj proti potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu, ale len vtedy, ak odvolací súd vo výroku rozsudku vyslovil, že je dovolanie prípustné, pretože po právnej stránke ide o rozhodnutie zásadného významu (§ 238 ods. 3 O.s.p.).

Žalobca v dovolaní uviedol, že opravný prostriedok podáva podľa § 238 ods. 1 O.s.p. Prípustnosť dovolania je v tomto ustanovení založená na rozdielnosti rozsudku odvolacieho súdu a rozsudku súdu prvého stupňa. O rozdielne rozsudky ide vtedy, ak okolnosti významné pre rozhodnutie veci posúdili oba sudy rozdielne, v dôsledku čoho odlišne určili alebo deklarovali práva a povinnosti účastníkov. Pre posúdenie, či ide o zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu, nie je významné formálne hľadisko (ako odvolací súd formálne rozhodol alebo ako formálne svoj výrok označil), ale vždy obsahové hľadisko (vzájomný vzťah rozsudku odvolacieho súdu a rozsudku súdu prvého stupňa v tom zmysle, či sudy práva a povinnosti účastníkov v danom právnom vzťahu posúdili odlišne). Významné nie je ani to, či výroky rozsudkov súdov oboch stupňov sú alebo nie sú odlišne naformulované – aj v tomto zmysle je rozhodujúce obsahové hľadisko.

Dovolanie žalobcu proti rozhodnutiu krajského súdu je prípustné, poukazujúc na ustanovenie § 238 ods. 1 O.s.p.

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Dovolacie dôvody pritom neposudzujú len podľa toho, ako ich dovolateľ označil, ale podľa obsahu tohto opravného prostriedku.

Vzhľadom na zákonnú povinnosť (§ 242 ods. 1 veta druhá O.s.p.) skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p., zaoberal sa dovolací súd predovšetkým otázkou, či konanie v tejto veci nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v tomto zákonom ustanovení. V zmysle § 237 O.s.p. je dovolanie prípustné (teda aj dôvodné) proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Dovolateľ vady v zmysle § 237 písm. a/ až f/ O.s.p. nenamietal a ani dovolací súd existenciu týchto väd nezistil.

So zreteľom na dovolateľom tvrdený dôvod prípustnosti dovolania dovolací súd osobitne skúmal, či v prejednávanej veci bol krajský súd, ktorý rozhodoval o odvolaní žalovanej nesprávne obsadený (§ 237 písm. g/ O.s.p.). Dovolateľ túto vadu videl v tom, že odvolací súd rozhodoval o odvolaní v inom zložení ako pri rozhodovaní o odvolaní žalovaného z 3. februára 2011.

Z rozvrhu práce Krajského súdu v Košiciach konkrétne Dodatku č. 2 k Rozvrhu práce na rok 2012 vyplýva, že pôvodná členka senátu JUDr. Ľudmila Babjaková bola členkou senátu ICo len do 15. februára 2012, a to z dôvodu prerušenia výkonu funkcie sudcu. Senát Krajského súdu v Košiciach rozhodoval o odvolaní žalovanej 7. marca 2012 v súlade

s platným Rozvrhom práce Krajského súdu v Košiciach. Existencia vady konania v zmysle § 237 písm. g/ O.s.p. teda nebola zistená.

Zo spisového materiálu a z vykonaných dôkazov je zrejmé, že žalobca na základe uzatvorenej poisťnej zmluvy platil poisťné vždy v rovnaký termín, a to podľa toho, ako začal platiť poisťné hneď po uzatvorení poisťnej zmluvy so zástupcom žalovanej. Poisťné platil v rovnaký čas od 25.4.1997 do 24.7.2006 po dobu 108 mesiacov a v tejto dobe mu boli zo strany žalovanej opakovane zasielané listy, v ktorých ho sama žalovaná označovala za dobrého klienta a ako takému mu ponúkala ďalšie služby, a to pôžičku peňazí, ktorú aj žalobca využil a následne riadne splatil.

Z vyjadrení žalovanej vyplývalo, že mechanizmus redukcie bol využívaný voči klientom, ktorý si neplnia svoje povinnosti a je jedným zo štandardných poisťných inštitútov, keď účelom redukcie je zabrániť predčasnému zániku poistenia a zachovať pre poisteného aspoň minimálnu udržateľnú mieru poisťnej ochrany.

Žalovaná vzhľadom na priebeh poisťného vzťahu a na úhradu jednotlivých splátok mohla predpokladať, že k úhrade splátky dôjde v 25. deň v mesiaci august, tak ako sa pri úhrade poisťného zo strany žalobcu opakovane stalo 108 krát predtým.

S uvedeným faktom sa odvolací súd vo svojom rozhodnutí nevysporiadal a nevysporiadal sa ani so skutočnosťou, že žalovaná prijímala poisťné od žalobcu po celú dobu poistenia a sama voči nemu konala spôsobom, ktorý v ňom mohol vzbudiť dojem, že si svoje povinnosti podľa zmluvy plní riadne a včas.

Dovolací súd po preskúmaní obsahu spisu zistil, že rozhodnutie odvolacieho súdu je prekvapivé, predčasné a jeho právne posúdenie je preto aj nesprávne. Z vykonaného dokazovania vyplynula rozpornosť výpovedí žalobcu a svedkov pokiaľ išlo o deň splatnosti poisťných súm i omeškania žalobcu s platením poisťných súm. Navyše v predmetnej veci nebola vypočítaná manželka žalobcu, ktorá celú záležitosť vybavovala a žalobca sa na jej konanie odvolával a v určitých smeroch sa však ani nevedel vyjadriť. Odvolací súd nevzal do úvahy listiny nachádzajúce sa v spise týkajúce sa poisťných súm, ktoré sú rozporné. Preto bolo povinnosťou odvolacieho súdu dokazovanie v naznačenom smere doplniť alebo

zopakovať vrátane riadneho odôvodnenia, či predmetná redukcia poistných súm je právny úkon, alebo právna skutočnosť.

Na základe doplneného dokazovania bude preto potrebné, aby odvolací súd posúdil, či žalovaná mohla alebo nemohla vykonať predmetnú redukciu prijatých súm k 21.8.2006, keď sama akceptovala platenie týchto súm zo strany žalobcu od začiatku poistného obdobia ku každému 25-temu v mesiaci z jeho účtu, a k 21.8.2006 ešte nebol v omeškaní s platením poistnej sumy za mesiac august 2006 (§ 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka).

Predmetná poistná zmluva je spotrebiteľská zmluva a ustanovenie § 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka má povahu kogentnej právnej normy, ktorá dodávateľovi výslovne zakazuje použiť v spotrebiteľských zmluvách také zmluvné dojednanie, ktoré spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán na úkor spotrebiteľa. Je preto potrebné takisto posúdiť prípadnú platnosť alebo neplatnosť čl. 9 ods. 1 a 2 Všeobecných poistných podmienok s poukazom na ustanovenie § 52 a § 53 Občianskeho zákonníka s použitím § 879f ods. 3 a 4 Občianskeho zákonníka a § 879j Občianskeho zákonníka.

Inou vadou konania, na ktorú musí dovolací súd prihliadať aj vtedy, ak nie je dovolaním namietaná, je procesná vada, ktorá na rozdiel od väd taxatívne vymenovaných v § 237 O.s.p. nezakladá zmätočnosť rozhodnutia. Jej dôsledkom je vecná nesprávnosť, ktorej základom je porušenie procesných ustanovení upravujúcich postup súdu v občianskom súdnom konaní.

Dovolací súd sa vzhľadom na zákonnú povinnosť (pri zmeňujúcom rozhodnutí odvolacieho súdu) zaoberal preto i tým, či konanie bolo postihnuté vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.). Dospel k záveru, že konanie odvolacieho súdu je takou (inou) vadou postihnuté.

Pokiaľ dovolateľ ako dovolací dôvod uvádzal nesprávne právne posúdenie veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), dovolací súd uvádza, že napadnutý rozsudok nemohol v dovolacom konaní podrobiť prieskumu z hľadiska správnosti zaujatých právnych záverov vzhľadom na zistenú procesnú vadu, z dôvodu ktorej rozhodnutie odvolacieho súdu nie je pre toto posúdenie dostatočným podkladom.

Najvyšší súd Slovenskej republiky z dôvodov vyššie uvedených preto rozhodol tak, ako je to uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 tretia veta O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 30. apríla 2014

JUDr. Martin Vladik, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová